

individu op den voorgrond komt. Dit is in de reformatie-eeuw voltooid. Het is levens dit tot zijn recht komen van het meer individuele leven, waardoor de roman geboren werd.

In de nu volgende artikelen gaat de schrijver na hoe bij de verschillende romangenres bij alle afdwaling toch altijd iets van den grondtrek van het epos aanwezig bleef.

In de ridderromans leidde de zucht naar het avontuurlijke en de teekening der liefde tot gewaagde voorstellingen, al is er nog geen toelag op slechtheid. Maar zij zijn toch uitingen van onvoldaanheid met het alledaagsche en van de zucht om zich te verplaatsen in rijker gestoffeerd, minder benepen en minder bekrompen levens. De heilige strekking is, dat zij onvoldaanheid met het platte, materialistische wekken, de onheilige, dat zij niet de realiteit van het hemelsche, maar de wilde vlucht der fantasie er tegenover geven.

In de politieke romans, als Utopia, die een ideale wereld ontwerpen, is ook een poging aanwezig om het leven zelf om te zetten in veel hooger staat.

Dan grijpt de verbeelding naar een nieuwe tegenstelling met eigen leven, door zich in de rooverromans te wenden tot de levenskringen, die buiten de groote heerbaan des levens liggen. Dit is niet alleen nieuwsgierigheid. Er komt een hooger motief bij. Men krijgt oog voor de veelvormigheid van het leven. Men wil het leven der menscheid beter overzien. De nieuwe soorl greep naar het werkelijke leven om door het nieuwe te prikkelen, maar ook om dat leven nader te brengen. Daarbij kan men drie stadia onderscheiden, die echter chronologisch niet op elkaar volgen. Men wilde het vreemde leven leeren kennen zooals het bestond, men wilde het leeren verstaan, men wilde er sympathie voor winnen.

Zoo grijpt men telkens een ander stuk vreemd menscheid, dat zich leende voor romantische behandeling.

In den herderroman wordt het idyllische met het heroische gemengd. Ook hier vindt men weer naast erotisch zucht tot frisch leven. Dit leidt echter, vooral in de negerromans, tot dwepen met den natuurmensch. Het wordt willekeurige inkleeding van valsche filosofische gedachten.

Het zoeken van telkens nieuwe levenskringen voert ten slotte tot steeds vrijer uitbeelding van het zondige en zoo tot de pornografische romanliteratuur.

Na de uitputting der werkelijkheid treedt echter de behoefte weer op het verleden in verbeelding terug te roepen. Door de aandacht voor de bezieling die van een machtig verleden uitgaat, komt de roman weer dicht bij het uitgangspunt.

De historische roman heeft veler afkeer ver-

zoend. Met het Huis Lauernesse brak Bosboom-Toussaint in geheel nieuwe kringen den ban en toen haar Gideon Florensz. uitkwam, was haar triomf volkomen. Ook bij den historischen roman is de verbeelding belangrijker dan de historie. Dit is geen gebrek. Het is genade dat men zich door verbeelding in kan denken in een hoogere, rijkere wereld die beter strookt met de neiging van ons gemoed. Ook bij den historischen roman openbaarde zich drieërlei motief. Men wilde beschrijven, men wilde psychologisch verklaren, men werd tententius.

Eerst gaf de historische roman minutieuse teekening van het verleden. Het werd détailteekening met doode poppetjes. Daarna werd het echter uitbeelding van de groote worstelingen van den menschelijken geest. Ons besef van eenheid met ons volk en met het menschelijk geslacht is onuitroeibaar. Dit besef wordt door den historischen roman verdiept.

Met de bespreking van den historischen roman der vorige eeuw eindigt Kuyper zijn artikelen-reeks. Den naturalistischen en den modern-psychologischen roman van het einde dier eeuw heeft hij niet meer in zijn betoog betrokken. De details van het historisch overzicht, die hier grootendeels zwegen zijn, zijn trouwens ook niet het belangrijkste van zijn artikelen. Kuyper was geen literatuur-historicus en begaf zich slechts met een bepaald doel, de verdediging van den roman als kunstvorm, op een terrein, waarop hij zich weinig bewegen heeft. In dit verband is ook merkwaardig, dat hij zelf meedeelt, dat hij in de vijftig jaren van zijn intellectueel bewust leven stellig niet meer dan twee dozijn romans las. Dit alleen sluit reeds uit, dat wij bij zijn historisch overzicht indringende beschouwingen over het karakter der verschillende genres mogen verwachten. Liever dan hierover te struikelen, willen wij de scherpte van blik waardeeren, waarmee hij, met volstrekte verwerping van het zondige, in de veelvormigheid der verschijnselen het waardevolle gemeenschappelijke heeft nagespeurd.

Belangrijker is, dat het verlangen om een lans te breken voor den roman Kuyper heeft geleid tot zijn beschouwingen over het dichten, d.i. het uit de verbeelding scheppen en over de taak en de roeping van den dichter tegenover volk en menscheid. Historisch is merkwaardig, dat deze beschouwingen verschenen zijn in een tijd, toen ook de Christelijke dichters zich nog weinig of niet ontworsteld hadden aan den ban van de individualistische kunstopvattingen der tachtigers. Ook tot dezen tijd, nu met moderne terminologie de vraag naar de verhouding van „dichter” en „gemeenschap” allerlei, dikwijls vage antwoorden vindt, verdient het klare geluid van Kuyper door te klinken.

K.

D. J. G.

Dr Kuyper en het Joodsche probleem.

Het was in de maand September dertig jaar geleden, dat Dr A. Kuyper de voorrede schreef bij het eerste deel van zijn tweedeelwerk: „Om de oude Wereldzee”, waarin ook het Joodsche probleem breedvoerig door hem besproken wordt.

Sindsdien is er op de wereld veel veranderd; vele problemen van toen zijn inmiddels opgelost of door andere vervangen, maar het Joodsche probleem is — kan het wel anders? — tot op den dag van heden een onopgelost vraagstuk gebleven.

De oogen van de geheele wereld zijn in deze weken zelfs op Palestina gericht. Geregeld verschijnen in de buitenlandse overzichten van de verschillende dagbladen mededeelingen over den gespannen toestand tusschen Joden en Arabieren in het nabije Oosten. De stroom van berichten gaat door, om ons op de hoogte te houden van de ontwikkeling van het Palestijnsche probleem. De laatste Volkenbondvergadering heeft zich met de verdeling van Palestina, — het voorstel van de Koninklijke Commissie — bezig gehouden en in haar discussies het vóór en tegen overwogen.

Hoe hebben wij over het Joodsche probleem te denken? Het is een vraag, die de geesten boeit en waarop nogal uiteenlopende antwoorden gegeven worden.

Op het laatste Zionistencongres in Augustus van dit jaar bleek er bij lange na geen eenstemmigheid te bestaan over de verdeling van Palestina en de stichting van den nieuwen Joodschen staat, zooals deze door de Koninklijke Commissie werd voorgesteld. De meeste Christenen hebben geen groote verwachtingen van den opbouw van een zelfstandigen Joodschen staat, maar de Chiliasten vinden in den gang van zaken een sterk bewijs voor de juistheid van hun ideeën.

Zoo wordt in het nieuwe sterk chiliastisch getinte boek van Erich Sauer („Der Triumph des Kreuzigten” Umbruch Verlag Wuppertal, Barmen 1937, pag. 143) de ontwikkeling van de kolonisatie in Palestina vol vreugde vermeld. Sauer beschouwt dezen nieuwen intocht van de Joden in Palestina als een vervulling van de belofte in de Heilige Schrift over het Jodendom uitgesproken.

Onder deze omstandigheden is het goed in het jaar van Kuyper-herdenking eens na te gaan hoe Dr Kuyper zich de ontwikkeling van het Joodsche probleem gedacht heeft, en hoe wij in verband daarmee de tegenwoordige emigratie naar het land van het oude Israël hebben te zien. Het zal noodig zijn vooral te letten op Kuypers beschouwing over de kolonisatie in Palestina, aangezien dit onderdeel bij de tegenwoordige verhoudingen in het land de meeste aandacht opeischt.

Toen Dr Kuyper het Heilige Land bezocht, was het aantal Joodsche kolonies niet heel groot. Het stichten van kolonies in Palestina was eerst enkele tientallen jaren eerder begonnen. De Joden die zich aangemeld hadden, moesten in de nieuwe kolonies talloze moeilijkheden overwinnen. Weinig verstand als ze over het algemeen hadden van landbouw, waren de voorschotten spoedig opgeteerd. Gelukkig liet de rijke Jood Baron van Rothschild zijn volksgenooten niet aan hun lot over. Onder zijn leiding werden elf kolonies gevormd, die later met de zeven kolonies van de Jewish Colonisation Association verbonden werden. Toch moet men zich van de bevolking van deze kolonies geen al te groote voorstelling maken. Volgens de gegevens aan Dr Kuyper verstrekt, bedroeg het aantal gezinnen in de Rothschild-kolonies 657, met een bevolking van 3426 personen. In totaal waren er ongeveer 5000 kolonisten werkzaam in de verschillende bedrijven. Dit is natuurlijk een zeer gering aantal in een land dat bijna zoo groot is als Nederland. Kuyper vond de Joodsche kolonies in Palestina bij zijn bezoek „in hooge mate onbeduidend” en stelde als iets belangrijks vast, dat de Russische en Roemeensche Joden die in landverhuizing heil zochten, liever naar Amerika dan naar Palestina trokken. (Vgl. „Om de oude Wereldzee”, de stukken over: „Het Joodsche probleem”, 239—324 en „Het Heilige Land”, pag. 433—543 passim.)

Leggen wij naast deze feiten, door Dr Kuyper meegedeeld in „Om de oude Wereldzee” de gegevens ons verstrekt door den Hongaarschen journalist L. Farago, die in opdracht van een Engelsch

blad Palestina bereisde en die de resultaten van zijn onderzoekingen publiceerde in een boek in dit jaar in het Hollandsch uitgekomen onder den titel: „Palestina op den tweesprong”, dan valt het verschil dadelijk op. (L. Farago, „Palestina op den tweesprong”, Nederlandsche keurboekerij, Amsterdam 1937.)

Volgens mededeelingen van het Joodsche Hoofdbestuur wonen er thans reeds meer dan 400.000 Joden in Palestina (Farago a.w. 168). Het Joodsche Palestina heeft in totaal iets meer dan één miljoen doernams land in handen (één doernam is 100 vierkante meter). (Farago, a.w. 198.) De Histadroeth, de Joodsche arbeidersorganisatie, telt meer dan 80.000 leden, onder wie 85 procent van de Joodsche arbeiders boven 18 jaar. (Farago, a.w. 110.)

Van Tel Aviv (= Lente Heuvel) de stad ten noorden van Jaffa in de zandduinen gebouwd, was in 1907 bij het bezoek van Dr Kuyper nog geen huis of steen te zien. Hoewel de grond reeds in 1906 gekocht was door een groote Joodsche maatschappij, kon door allerlei omstandigheden eerst drie jaar later met den bouw van huizen worden begonnen. Thans is deze geheel Joodsche stad inmiddels uitgegroeid tot de grootste van Palestina en telt stellig 150.000 inwoners. (Vgl. Farago a.w. 87—99.)

Er zijn verschillende oorzaken te noemen die tot deze groote toename van Joden in Palestina aanleiding hebben gegeven. Allereerst is te wijzen op de Balfour-declaratie in 1917, waarbij aan de Joden de schepping van een nationaal tehuis in Palestina in het vooruitzicht gesteld werd. Sindsdien is jaarlijks het aantal emigranten dat naar het Heilige Land trok enorm toegenomen. Volgens de verklaringen van het Zionistencongres in Luzern (1935) in het jaar 1933 niet minder dan 30.000 en in 1934 42.000. Bovendien werd de emigratie naar Amerika in dezelfde jaren aanmerkelijk bemoeilijkt, zoodat de Joden, die naar een ander vaderland moesten trekken, wel meer op de mogelijke vooruitzichten in Palestina acht moesten geven. Daarbij moet gewezen worden op het groeiende Anti-Semitisme in verschillende landen. Sinds de overwinning van het Nationaal-Socialisme in Duitschland zijn den Joden daar allerlei moeilijkheden in den weg gelegd bij de uitoefening van hun bedrijf en velerlei beperkende bepalingen voor het Joodsche leven uitgevaardigd, zoodat velen het besluit namen in Palestina opnieuw te beginnen. In de eerste drie jaren van het Hitlerbewind zijn er ongeveer 30.000 Duitse Joden naar Palestina gekomen.

Is dus de emigratie naar Palestina veel sneller gegaan dan Dr Kuyper in zijn „Om de oude Wereldzee” vermoedde, aan den anderen kant is de overeenkomst tusschen de kolonies van toen en nu zeer groot. Het viel aan Dr Kuyper reeds op, dat in de kolonies die hij bezocht, gezinnen met een talrijk kroost tot de zeldzaamheden behoorden. Hij vond nauwelijks drie kinderen per gezin, een aantal dat „men veel grooter zou gedacht hebben”. (Vgl. Kuyper a.w. 495.) Deze verhoudingen zijn thans nog veel ongunstiger. Gemiddeld hebben de gezinnen in de kolonies thans 0,7 kinderen, zoodat de Joden zonder sterke emigratie niet alleen niet zouden toenemen, maar zelfs zouden uitsterven. De grootste attractie van de kolonie te Daganja was zelfs dat daar een gezin met zeven kinderen woonde (Farago a.w. 216). De journalist teekende ergens deze uitspraak op uit den mond van een getrouwd kolonist: Het leven is te duur en te onzeker om meer dan één kind te hebben. Eén kind is al een luxe; we moeten zijn wieg en baby-uitzet op afbetaling koopen en zijn wij niet aangesloten bij het ziekenfonds, dan moeten wij zelfs de vroedvrouw in termijnen betalen. (Farago a.w. 216.)

Deze levenshouding doet reeds vermoeden dat het godsdienstig besef bij de in Palestina wonende Joden niet sterk is en dat er niet veel begeerte is om de Wet Gods te onderhouden gelijk woeleer.

Dat is inderdaad het geval. Kuyper zag het met zijn scherp blik reeds in zijn dagen dat de religieuze idee, Israëls nationaliteitsbesef niet doordrong en hij kon op grond daarvan vooral, Israël geen groote toekomst in Palestina voorspellen. De nieuwe Joodsche generatie komt er openlijk voor uit, dat de godsdienst hen geheel onverschillig laat. De oude Joden onderhouden trouw de godsdienstige plichten en gaan geregeld ter synagoge, maar voor de jongeren is de Sabbath meer een nationale dan een religieuze feestdag. „Men staakt het werk meer op sociale dan op godsdienstige gronden. (Farago a.w. 85.) Typeerend is dit voorval. Toen de journalist Jeruzalem bezocht, was juist het Tempelgebied, en dus ook de klagmuur, voor de Joden gesloten door de Engelsche overheden, uit vrees voor bloedige onlusten op deze historische plek. De godsdienstig-orthodoxe Joden waren hierdoor zeer toerneeslagen. „Doch de jongere generatie, die nooit naar den klagmuur ging, omdat zij geloofde dat het nieuwe Joodsche Palestina niet opgebouwd kon worden uit tranen om vergane grootheid, bleef er onverschillig onder. „Wij Joden, zoo vertelde men aan den journalist in de Jewish Agency, zouden veel eerder onze heilige plaatsen willen opgeven, dan ons werk der laatste jaren verwoest te zien. (Farago a.w. 42.)

Al is twintig is de g veronde beschou vraagst zin in verwerp sche k

Dr

Wij vult d Duitsch De strij voorber maal in ting-op- Maar in Euro opgesta reeds g offers l De pok ziekte, en woec gen tije

Dat • dekking offers l standig cinatie leende, zijn. De dank zi pokiner van hez was de loop de deel be niettege vallen.

ziekte i de epic inenting punt be

Ook D begonns August lember 23.000 n slachtof gelijk l maatreg mensch propaga vrijwilli uitreike van gr groot a doende Alleen cinatie kunnen voorzies Decemb werd in lander

Deze van Et tijd in geheel bij dec inenting genoten oefend Thans maar d opgeleg Terec op de kenis h een mo wijze in Belastin werden dan oo echter van de hij iede ringe m zelf en hoeden. vaccinat standers 1872 ee Tweede Een v van der Kuyper.

1) Onva 2) De a derstand. 3) Dr J zicht. Le